

**การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรม
ของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว**

**A Study of Bio-diversity in Art and Culture of Ethnic Groups
from Communities Situated Around the Periphery of the Burmese Art Temples
in Muang District of Lampang Province
Kanitkan Pankaew**

สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 52100

Computer Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Muang Lampang District, Lampang Province, 52100

Corresponding author. E-mail address: kanitkan777@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) เพื่อ 1) ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 2) พัฒนาฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรม 3) สร้างชุดกิจกรรม เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรม ประชากร คือ ประธานชุมชน กรรมการ และตัวแทนชุมชนวัดศิลปะพม่าในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 90 คน ดำเนินการวิจัย เป็น 3 ระยะ เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจบริบทชุมชน และแบบสัมภาษณ์ เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงเหตุผลเป็นหลัก ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้ สถิติพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า

1. ชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า มี 9 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนศรีชุม ชุมชนบ้านป่าขาม 1 ชุมชนบ้านดงไชย ชุมชนบ้านป่าขาม 2 ชุมชนท่ามะโอ ชุมชนลำปางดง ชุมชนบ้านป่าขามหลาย-เหมือง ชุมชนบ้านหน้าค่าย และชุมชนหัวเวียง บริบทของชุมชน ส่วนใหญ่เป็นคนไทย และยังมีคนพม่าอาศัยอยู่บ้างแต่น้อยมาก ภาษาที่ใช้สื่อสารเป็นภาษาเหนือ ด้านอาหาร คนในชุมชนนิยมรับประทานอาหารเหนือ มีจุดเด่น คือ ใช้กระเทียมเป็นเครื่องปรุง ไม่ใส่กะทิ วัฒนธรรมการรับประทานอาหารนิยมนั่งโต๊ะและปูเสื่อ ด้านประเพณีส่วนใหญ่เป็นประเพณีของไทยแต่ยังคงมีประเพณีของพม่าที่หลงเหลืออยู่ คือ ตักบาตรเป็งปูด และประเพณีต่างข้าวหอมต๋อ ส่วนด้านพฤติกรรมทางศาสนา คนในชุมชนไปวัดเพราะต้องการไปร่วมกิจกรรมตามประเพณีทางศาสนา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปวัด ได้แก่ ประเพณี วัย ความศรัทธา ในพระสงฆ์ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ส่วนแนวทางในการผลักดันให้คนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา คือ การชักจูง ลูกหลานให้เข้าวัด จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และโรงเรียนต้องเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

2. ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า จัดทำในรูปแบบเว็บไซต์ ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลประวัติของวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และข้อมูลด้านอาหาร ประเพณี และพฤติกรรมทางศาสนา ของชุมชนไว้อย่างเป็นระบบ

3. ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพ 88.66/87.30 และมีองค์ประกอบ ดังนี้ คำแนะนำสำหรับผู้ใช้ จุดประสงค์การเรียนรู้ บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรมเสริมความรู้ บัตรแบบทดสอบ บัตรแนวคำตอบ และแผ่นซีดี เสริมความรู้

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ วัดศิลปะพม่า

Abstract

This research was the study of biodiversity and cultures by means of Participatory Action Research (PAR) in order to:- 1) study biodiversity and cultures of ethnic groups in communities situated in the periphery of the Burmese art temples in Muang Lampang District, Lampang Province; 2) develop a database on biodiversity aspects on arts and cultures; and 3) create a series of activities on biodiversity of arts and cultures. The population of 90 people, consisted of community leaders, committee, and representatives from Burmese art temple communities in Muang Lampang District, Lampang Province. Research procedure consisted of three phases. Tools were community context survey, and in-depth interviews. Data were analyzed using qualitative content analysis with reasoning analysis and descriptive statistics for quantitative data. Research findings were as follows:

1. There were nine Burmese art temple communities consisting of Sri Chum, Ban Pa Kham 1, Ban Dong Chai, Ban Pa Kham 2, Ta Ma-O, Lampang Koon, Ban Na Kai, and Hua Wiang. Community context revealed that most of them were Thai whereas very few of them were Burmese. Northern dialect was used as a means of communication. The most popular cuisine was northern dishes. The outstanding was garlic as a flavoring, no coconut milk added. Eating culture was on tables and on mats. Most of the tradition was Thai customs, but there were some of Burmese remains such as 'Peng Pud' and 'Tang Kwao Som Tor.' When putting religious behavior into consideration, people in the communities went to the temples to take part in the religious traditions. Factors affecting those behaviors were old traditions, ages, and faith in monks and Buddhism. In order to convince young generations participating in the religious activities at the temples, families brought their children to the temples, communities continually held the religious activities and pushed students to join activities by their schools.

2. Database on biodiversity and cultures of ethnic groups was managed and presented systematically by a website compiling information about Burmese art temples in Muang Lampang District of Lampang Province together with cuisine, traditions and religious behaviors of the communities.

3. The effectiveness of the activity kit was 88.66/87.30 and contained a guide for users, learning objectives, content cards, testing cards, answer-key cards, extra-activities cards, and a supplementary CD.

Keywords: Arts and Cultures, Ethnic Groups, Burmese Art Temples

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ พ.ศ.2553 เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพเช่นเดียวกับที่ประเทศไทยได้ประกาศเป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย เพื่อกระตุ้นให้ประชากรทุกกลุ่มสาขาอาชีพตระหนักในคุณค่าความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน (สวสดี ตันตระกูลรัตน์, 2553)

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) เป็นความเชื่อที่ตรงกันในหมู่นักมานุษยวิทยาว่า มนุษย์มีกำเนิดในทวีปแอฟริกาเมื่อประมาณ 2 ล้านมาแล้ว จากนั้นได้เริ่มกระจายตัวไปทั่วโลก ประสบความสำเร็จในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ที่แตกต่างหลากหลาย และบ่อยครั้งที่ต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภัยพิบัติร้ายแรงที่เกิดจาก

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับทั่วโลก สังคมที่แยกจากห่างกันและห่างกันที่เกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ ของโลกมีความแตกต่างกันชัดเจน และความแตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรมยังคงมีความต่อเนื่องสืบมาถึงปัจจุบัน แม้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนจะยังคงมีอยู่ เช่น ความแตกต่างทางภาษา การแต่งกายและประเพณีก็ตาม แต่ในความแตกต่างที่หลากหลายในสังคมต่าง ๆ ก็ยังปรากฏให้เห็นความคล้ายกันในตัวของสังคมที่หลากหลาย คือ แนวคิดทางศีลธรรมและวิถีที่กลุ่มชนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โจ เนลสัน จาก แสตมฟอร์ด เวอร์จิเนีย เป็นผู้ทำให้วลี “วัฒนธรรมและความหลากหลาย” เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่งต่อการอยู่รอดในระยะยาวของมนุษย์ ดังนั้น การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ย่อมมีความสำคัญเท่าๆ กันกับการอนุรักษ์

ชนิดพันธุ์และระบบนิเวศเพื่อให้สิ่งมีชีวิตบนโลกโดยรวมอยู่ได้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2556)

วัดวาอารามที่สร้างขึ้นโดยอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมแบบพม่ามีอยู่มากมายหลายวัดในจังหวัดลำปาง และแต่ละวัดก็ล้วนมีความวิจิตรงดงาม ตระการตาหาที่ใดเปรียบเสมือนมิได้ จนถึงขนาดมีคำกล่าวว่า หากจะชมวัดพม่าให้มาที่จังหวัดลำปาง วัดพม่า หมายถึง วัดที่สร้างโดยชาวพม่าหรือมีรูปแบบทางศิลปกรรม ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม การประดิษฐ์ตกแต่งรวมถึงพุทธลักษณะของพระพุทธรูป ซึ่งเป็นพระประธานของวัดก็เป็นแบบพม่า และในอดีตแม้แต่สมภารเจ้าวัดตลอดจนพระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดก็เป็นชาวพม่าที่เดินทางเข้ามาพำนักอยู่ในไทย จากประวัติศาสตร์การบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชนและจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นและมีเชื้อสายจากบรรพชนที่อพยพมาจากประเทศพม่า พบว่า วัดพม่า/ไทใหญ่/ไตในจังหวัดลำปางแต่เดิม เจ้าอาวาสและพระลูกวัดหรือแม้กระทั่งภรรยาภักดิ์ตลอดจนลูกศิษย์วัดมักจะเป็นคนสัญชาติพม่า วัดเหล่านี้มีการสวดมนต์เป็นภาษาพม่า มีประเพณีประจำปี พิธีกรรม การแต่งกายอันแสดงถึงชาติพันธุ์อันเป็นจุดกำเนิด รวมทั้ง อาหารที่นำมาถวายแก่พระสงฆ์หรือนำมาเลี้ยงรับรองให้แก่ฆราวาสในงานบุญประจำปีจัดขึ้นในวัดเหล่านั้นก็เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์แห่งความเป็นพม่าทั้งสิ้น แต่ในปัจจุบันวัดพม่า/ไทใหญ่ในจังหวัดลำปางได้ปรับเปลี่ยนบทบาทตลอดจนสถานภาพของตนเองให้เข้ากับบริบททางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศไทยอันมีความเป็นพลวัต โดยมีเจ้าอาวาสและพระลูกวัดเป็นคนไทยแทบทั้งหมด และยังคงสวดเป็นภาษาไทยยกเว้นวัดท่ามะโอ ซึ่งมีท่านธรรมานันทะ (Sayadaw U Dhammananda) พระภิกษุชาวพม่าเป็นเจ้าอาวาสซึ่งมีการตั้งข้อสังเกตว่า ในอนาคตถ้าพระภิกษุผู้สูงวัยรูปนี้ถึงแก่กรรมภาพไป ผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งแทนก็คงจะเป็นพระภิกษุไทยอย่างแน่นอน ในขณะที่เดียวกันวัดพม่าอื่นๆ ก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในปัจจุบัน ตามอัตภาพของตนเอง (เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์, 2554, น. 24) เพราะคนรุ่นใหม่ในชุมชนยังรับวัฒนธรรมต่างชาติโดยไม่ได้ปรับ

ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนสูญหายไป เกิดการรับค่านิยมและแนวการปฏิบัติที่อาจไม่เหมาะสม วัฒนธรรมและประเพณีที่ดั้งเดิมและหลากหลายในชุมชนรอบวัดพม่าเหล่านั้นสูญหายไปหรืออาจถูกบิดเบือนไปจากหลักการดั้งเดิมที่ดี รวมทั้งอาจถูกละเลยมิได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเท่าที่ควร

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 2) พัฒนารฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า และ 3) สร้างชุดกิจกรรม เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนเนื่องจากปัจจุบันข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นกำลังจะสูญหายไป เพราะปราศจากระบบการจัดเก็บข้อมูลและขาดวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคงต้องอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ให้คงอยู่ตลอดไป การนำข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพเก็บไว้ในรูปแบบระบบฐานข้อมูลเป็นแนวทางหนึ่งที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น รวมทั้งสะสมความรู้ที่มีอยู่ในประเทศเข้าสู่ระบบสืบค้นผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เน็ตเวิร์คสร้างเป็นคลังข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อความสะดวกในการค้นหาข้อมูลและใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความหลากหลายทางชีวภาพ (วิสุทธิ์ ไบไม้ และรังสิมา ตันตผลา, 2005) อีกทั้งคณะผู้วิจัยเห็นว่า การจัดเก็บและการเผยแพร่ข้อมูลสู่ชุมชนในรูปแบบเว็บไซต์ และชุดกิจกรรมเป็นช่องทางสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมและหลากหลายของวัดพม่าในจังหวัดลำปาง มิให้บิดเบือนไปจากหลักการดั้งเดิมที่ดี ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนและคนรุ่นหลัง นำไปประยุกต์ใช้และเรียนรู้เพื่อต่อยอดต่อไป

วิธีการศึกษาและวัสดุอุปกรณ์

1. วิธีการศึกษา คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาใน 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประชุมคณะวิจัยเพื่อวางแผนการทำงานและรับทราบบทบาทหน้าที่ในกระบวนการดำเนินการวิจัย ในขั้นนี้ได้ทำการประชุมคณะวิจัยเพื่อวางแผนการทำงานและรับทราบบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินการวิจัย โดยหัวหน้าโครงการวิจัย มีบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบดำเนินการวิจัยตามแผนการวิจัย พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่นักศึกษาก่อนออกปฏิบัติภาคสนาม บริหารโครงการวิจัย พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัย ออกแบบฐานข้อมูล (เว็บไซต์) และชุดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลแก่ชุมชน ส่วนผู้ร่วมโครงการวิจัยมีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการวิจัยตามแผนการวิจัย ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย ให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่นักศึกษา และช่วยพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัย ออกแบบฐานข้อมูล (เว็บไซต์) และชุดกิจกรรม ส่วนนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์มีบทบาทหน้าที่ คือ ถ่ายภาพ ถ่ายวิดีโอ และพัฒนาเว็บไซต์ ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย และทั้งข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน และข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรม อาหาร ประเพณี และพฤติกรรมทางศาสนาโดยใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านศิลปวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ในขั้นตอนนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยร่วมกันศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า

จากเอกสารตำรา หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูล จากชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือในการวิจัย นำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจบริบทชุมชน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรม อาหาร ประเพณี และพฤติกรรมทางศาสนา จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบประเมินความเหมาะสมของเครื่องมือ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านศิลปวัฒนธรรม ไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า เครื่องมือทั้งสองชนิดมีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลวิจัย อันได้แก่ อาจารย์ และนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษานิตยภัณฑ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ครูโรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย ครูโรงเรียนอนุบาลลำปาง และประธานชุมชน เกี่ยวกับวิธีการและกระบวนการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้เครื่องมือในกระบวนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 ลงพื้นที่สำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านศิลปวัฒนธรรม โดยใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้น โดยเก็บข้อมูลจากประชากร ได้แก่ ประธานชุมชน กรรมการ และตัวแทนชุมชนวัดศิลปะพม่าในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง จำนวน 90 คน โดยทำการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีประสบการณ์ในแต่ละชุมชน ๆ ละ 10 คน

ระยะที่ 2 พัฒนาฐานข้อมูล ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 จัดเวทีเสวนาผลที่ได้จากการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับอาหาร ประเพณี

และพฤติกรรมทางศาสนา ซึ่งผู้เข้าร่วมเสวนา ประกอบด้วย อาจารย์ นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ครูโรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย ครูโรงเรียนอนุบาลลำปาง ประธานชุมชน กรรมการ และตัวแทนชุมชน จำนวน 60 คน

ขั้นตอนที่ 2 นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (ข้อ 1)

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำฐานข้อมูลใน รูปแบบเว็บไซต์ ประกอบด้วย ข้อมูลอาหาร ประเพณี และพฤติกรรมทางศาสนา ทั้งนี้ เพื่อการจัดเก็บและถ่ายทอดข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ศึกษาและเรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์

ระยะที่ 3 จัดทำชุดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ หลังจากได้ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนาผลที่ได้จากการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพแล้ว คณะผู้วิจัย นำข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำเป็นชุดกิจกรรม เรื่อง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนรอบวัดศีลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จากนั้นนำไปหาประสิทธิภาพโดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จำนวน 30 คน และทำการปรับปรุงเพื่อนำชุดกิจกรรมไปเผยแพร่ข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในกระบวนการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยให้ชุมชนได้มีเข้ามาเป็นนักวิจัยร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย

2.2 เก็บข้อมูลวิจัย โดยใช้เครื่องมือ 2 ประเภท คือ แบบสำรวจบริบทชุมชน แบ่งเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ ให้ผู้เก็บข้อมูลเป็นผู้ถามและเช็กถูกต้องในข้อที่ตรงกับความ เป็นจริงของผู้ตอบแบบสำรวจ และตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบริบทชุมชน โดยผู้เก็บข้อมูลเป็นผู้สัมภาษณ์ จากนั้นสรุปข้อมูล

ในแต่ละประเด็นคำถามลงในแบบสัมภาษณ์ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านอาหาร ประเพณี และพฤติกรรมทางศาสนา โดยผู้เก็บข้อมูลเป็นผู้สัมภาษณ์ จากนั้นสรุปข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

2.3 จัดเวทีเสวนาผลที่ได้จากการศึกษา จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.4 นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาเว็บไซต์ ทั้งนี้ เพื่อการจัดเก็บและถ่ายทอดข้อมูลเพื่อเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

2.5 จัดทำชุดกิจกรรมและนำไปทดลองใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพ และปรับปรุงแก้ไข

2.6 นำชุดกิจกรรมที่ประสิทธิภาพไปเผยแพร่แก่ชุมชนรอบวัดศีลปะพม่าได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ในเชิงเหตุผล (Logic Approach) เป็นหลัก ส่วนข้อมูลในเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา

คณะผู้วิจัยนำเสนอผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยใน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรม

หลังจากที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านศิลปวัฒนธรรม จากเอกสารตำรา หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยแล้ว จึงได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยเพื่อนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า แบบสำรวจบริบทชุมชน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมากที่สุด จากนั้นจึงนำเครื่องมือดังกล่าวไปเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1. จากศึกษาบริบทของชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า ม่อนสัณฐาน (ม่อนปู่ยักษ์) วัดจองคำ วัดท่ามะโอ วัดอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า วัดศิลปะพม่า ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีจำนวน 9 วัด คือ วัดศรีชุม วัดไชยมงคล (จองคา) วัดป่าฝาง วัดศรีรองเมือง วัด

ม่อนสัณฐาน (ม่อนปู่ยักษ์) วัดจองคำ วัดท่ามะโอ วัดอำเภอเมือง และวัดป่ารวก ซึ่งข้อมูลชุมชนรอบวัดศิลปะพม่าแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า

ที่	ศิลปะพม่า	ชุมชน
1	วัดศรีชุม	ชุมชนศรีชุม
2	วัดไชยมงคล (จองคา)	
3	วัดป่าฝาง	ชุมชนบ้านป่าขาม 1
4	วัดศรีรองเมือง	ชุมชนบ้านดงไชย
5	วัดม่อนสัณฐาน (ปู่ยักษ์)	ชุมชนบ้านป่าขาม 2
6	วัดจองคำ	
7	วัดท่ามะโอ	ชุมชนท่ามะโอ
8	วัดม่อนจำศีล	ชุมชนลำปางคุณ และชุมชนป่าขามหลายเหมือง
9	วัดป่ารวก	ชุมชนบ้านหน้าค่าย และชุมชนหัวเวียง

จากตารางที่ 1 พบว่า มีชุมชนรอบวัดรวม 9 ชุมชน คือ ชุมชนศรีชุม ชุมชนบ้านป่าขาม 1 ชุมชนบ้านดงไชย ชุมชนบ้านป่าขาม 2 ชุมชนท่ามะโอ ชุมชนลำปางคุณ ชุมชนบ้านป่าขามหลายเหมือง ชุมชนบ้านหน้าค่าย และชุมชนหัวเวียง

ส่วนบริบทชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า เป็นชุมชนเมือง ภาษาที่ใช้สื่อสารเป็นภาษาเหนือ คนที่อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนไทย แต่ยังคงมีคนพม่าที่เป็นผู้สูงอายุหลงเหลืออยู่บ้างแต่น้อยมาก ประเภทบ้านพักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านปูนสองชั้น และอาคารพาณิชย์ อาชีพหลักของคนในชุมชน คือ รับราชการและรัฐวิสาหกิจ และค้าขาย เนื่องจากเป็นชุมชนเมือง

2. ความหลากหลายทางชีวภาพด้านอาหารของชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า

เรื่องอาหารในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่าทั้ง 9 ชุมชน มีค่านิยมด้านอาหารที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาได้ พบว่า อาหารพื้นบ้านที่คนในชุมชนนิยมรับประทาน ได้แก่ แกงกระด้าง ข้าวก้นจั้น แกงแค แกงผักหวานใส่ไข่มดแดง น้ำพริกผักนึ่ง ตำขงนุน แกงโสะ แกงฮังเล แกงแคหอย หอยลวกจิ้ม แกงผักกาด น้ำพริกอ่อง น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกน้ำปู ขนมน้ำเจี้ยว และแกง

มะรุ้ม เป็นต้น ซึ่งแหล่งที่มาของอาหารพื้นบ้านส่วนใหญ่ได้มาจากตลาด เนื่องจากเป็นชุมชนเมือง แต่ยังมีบางครัวเรือนปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานเอง ส่วนจุดเด่นของอาหารพื้นบ้าน คือ อร่อย สะอาด ส่วนใหญ่ใช้กระเทียมเป็นเครื่องปรุง ไม่ใส่กะทิ นอกจากนั้น รสชาติของน้ำพริกจะเข้มข้นแบบพื้นเมือง และเครื่องเคียงที่นิยมรับประทาน ได้แก่ แคบหมู ผักสดและผักลวก ส่วนวิธีการปรุงอาหารพื้นบ้าน ส่วนใหญ่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ในเรื่องของวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารส่วนใหญ่นิยมนั่งโต๊ะและปูเสื่อ แต่ยังมีบางครัวเรือนที่รับประทานโดยใช้ขันโตก ปัจจัยที่มีต่อการรับประทานอาหารพื้นบ้าน คือ ความชอบ ฤดูกาล รสชาติของอาหาร ตามเทศกาล และความเชื่อ ส่วนค่านิยมของคนรุ่นใหม่ในการรับประทานอาหารพื้นบ้าน คือ ส่วนใหญ่ไม่ชอบรับประทานผัก จะรับประทานอาหารพื้นบ้านบางชนิดกับครอบครัวเท่านั้น และนิยมรับประทานอาหารที่ร้านหรือห้างสรรพสินค้ามากกว่า

3. ความหลากหลายทางชีวภาพด้านประเพณีของชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า

ประเพณีของชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า ทั้ง 9 ชุมชน ส่วนใหญ่จะมีประเพณีที่คล้ายกัน เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองและมีวัดพม่าเป็นที่พึ่งทางใจเหมือนกัน ประเพณีส่วนใหญ่เป็นประเพณีของคนไทย เช่น ตานข้าวใหม่ สงกรานต์ ไหว้ผีปู่ย่า สงเคราะห์บ้าน ฟ้อนผีเข้าพรรษา ตานก๋วยสลากหรือตานเปรตพลี และลอยกระทง แต่ยังคงมีประเพณีของพม่าที่หลงเหลืออยู่ คือ ตักบาตรเป็งปู้ด (ตักบาตรเที่ยงคืน) เป็นการทำบุญของคนพม่าซึ่งเชื่อว่า เป็นวันที่พระอุปัชฌาย์เสด็จลงมาตอนเที่ยงคืนในวันเพ็ญ มีการสวดปาฏิโมกข์ก่อนการตักบาตรเป็งปู้ด และประเพณีต่างข้าวหอมต๋อ ซึ่งนิยมทำในวันออกพรรษา เป็นการทำบุญถวายข้าวมธุปายาส (ข้าวทิพย์) ซึ่งชาวบ้านจะจัดเตรียมข้าวปั้น ขนมหวาน ดอกไม้ จัดถวายแก่พระพุทธเจ้า นอกจากนั้นยังมีการถวายถั้ว จาน ช้อน แก้ว ให้วัดโดยใส่ข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียนลงในของที่ถวายด้วย ทั้งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคล

4. ความหลากหลายทางชีวภาพด้านพฤติกรรมทางศาสนาของชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า

จุดเด่นของวัดศิลปะพม่าเป็นวัดที่สร้างโดยชาวพม่าหรือมีรูปแบบทางศิลปกรรม ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม การประดิษฐ์ตกแต่งรวมถึงพุทธลักษณะของพระพุทธรูป ซึ่งเป็นพระประธานของวัดเป็นแบบพม่าทำจากไม้ ส่วนใหญ่คนในชุมชนมักไปวัดเพราะต้องการไปร่วมกิจกรรมตามประเพณีทางศาสนา ทำบุญ ตักบาตร และถวายสังฆทาน ชุมชนอ่านหนังสือธรรมะเมื่อมีเวลาว่าง หรือเมื่อมีข้อสงสัยในเรื่องของศาสนา ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปวัดของคนในชุมชน ได้แก่ ประเพณี สถานที่ วัฏ อาชีพ เวลา ค่านิยม ความชอบ ความศรัทธาในพระสงฆ์ และความศรัทธาใน

พระพุทธศาสนา ส่วนแนวทางในการผลักดันให้คนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา คือ ชักจูงลูกหลานให้เข้าวัดเพื่อทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา สร้างค่านิยมที่ดีในการไปวัดให้กับลูกหลาน จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาโดยการสอนนิทานอิงศาสนา เพื่อให้นักเรียนซึมซับเกี่ยวกับเรื่องราวทางศาสนา หรือจัดทำโครงการระหว่างพระสงฆ์และฆราวาส เช่น โครงการพุทธศาสนาวินาที ซึ่งเป็นโครงการที่จัดอบรมให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้กับเยาวชน และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในวัดเพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้เข้าป่ศึกษา

ระยะที่ 2 พัฒนารฐานข้อมูล

ในระยะนี้ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสำรวจบริบทชุมชน และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ มาพัฒนาเป็นฐานข้อมูลในรูปแบบเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ศึกษาเพื่อต่อยอดต่อไป โดยเว็บไซต์ดังกล่าวประกอบด้วยข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวัดศิลปะพม่าทั้ง 9 วัด ข้อมูลบริบทชุมชนรอบวัดศิลปะพม่าทั้ง 9 ชุมชน ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรม ในด้านอาหาร ประเพณี และพฤติกรรมทางศาสนาของชุมชนรอบวัดศิลปะพม่าทั้ง 9 ชุมชน นำเสนอทั้งข้อมูล ภาพนิ่ง และวิดีโอ ซึ่งเว็บไซต์ดังกล่าวสามารถเข้าถึงได้จาก <http://www.edulpru.com/lpbats/>

รูปที่ 1 แสดงตัวอย่างเว็บไซต์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ระยะที่ 3 จัดทำชุดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่

หลังจากได้ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนาผลที่ได้จากการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพแล้ว คณะผู้วิจัยนำข้อมูลต่างๆ มาจัดทำเป็นชุดกิจกรรม เรื่อง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งชุดกิจกรรมมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. คำแนะนำสำหรับผู้ใช้งาน เป็นรายละเอียดข้อแนะนำสำหรับผู้ใช้ในการศึกษาด้วยชุดกิจกรรมที่ผู้ใช้งานต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรม
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ใช้งานรู้เมื่อศึกษาเนื้อหาจบแล้ว ผู้ใช้งานจะทำได้ทำอะไรบ้าง
3. บัตรเนื้อหา เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในเรื่อง บริบทชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับอาหาร ประเพณี และพฤติกรรมทางศาสนา ซึ่งในเนื้อหาจะมีทั้งข้อความ

และภาพประกอบเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้ใช้และช่วยให้มองเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น

4. บัตรกิจกรรมเสริมความรู้ เป็นการสอบถามความเข้าใจของผู้ใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมความคิดและความรู้ให้แก่ผู้ใช้

5. บัตรแบบทดสอบ เป็นการทดสอบความเข้าใจของผู้ใช้ชุดกิจกรรมในภาพรวมทั้งหมดซึ่งเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

6. บัตรแนวคำตอบ เป็นแนวคำตอบของบัตรกิจกรรมเสริมความรู้ เพื่อให้ผู้ใช้งานได้ประเมินคำตอบของตนเองว่าถูกต้องหรือไม่อย่างไร

7. บัตรเฉลยแบบทดสอบ เป็นการเฉลยข้อทดสอบจำนวน 10 ข้อ เพื่อให้ผู้ใช้งานได้ทราบผลคำตอบของตนเองทันที

8. แผ่น CD เสริมความรู้ เป็น CD ที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ข้อมูลอาหาร ประเพณี และ

พฤติกรรมทางศาสนา ของชุมชนวัดศิลปะพม่าทั้ง 9 ชุมชน ซึ่งในแผ่น CD มีทั้งไฟล์ตัวอักษร ไฟล์ภาพนิ่ง

และไฟล์ภาพเคลื่อนไหวเพื่อให้ผู้ใช้สามารถศึกษาได้ตามความต้องการ ซึ่งตัวอย่างชุดกิจกรรมแสดงดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แสดงตัวอย่างชุดกิจกรรม

จากนั้น นำชุดกิจกรรมไปหาประสิทธิภาพ โดย ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน

บุญวาทย์วิทยาลัย จำนวน 30 คน (แบบภาคสนาม) ซึ่งนำเสนอผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม ตามเกณฑ์ 80/80 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จำนวน 30 คน

N	ระหว่างทำชุดกิจกรรม			หลังทำชุดกิจกรรม			ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2
	A	$\sum X$	E_1	B	$\sum Y$	E_2	
30	15	399	88.66	10	262	87.30	88.66/87.30

จากตารางที่ 2 พบว่า เมื่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย ได้ศึกษาชุดกิจกรรม เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นักเรียนทั้ง 39 คน ทำแบบฝึกหัดจากบัตรกิจกรรมเสริมความรู้ได้ถูกต้อง ร้อยละ 88.66 และทำแบบทดสอบจากบัตรแบบทดสอบ ได้ถูกต้อง ร้อยละ 87.30 หมายถึง ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพ 88.66/87.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

อภิปรายผลการศึกษา

ในระยะแรกผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพด้าน ศิลปวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ จำนง อติพัฒนสิทธิ์, สุรพันธ์ เพชรภามา, สุดา ภิมย์แก้ว, เสาวคนธ์ สุดสาทา, ประไพร์ วิริยะสมบูรณ์, และเจลิยว ฤกษ์จุฬิมล (2547); อิศริย์ อชพงศ์สิน (2548); สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2549) ซึ่งได้ข้อมูล ศิลปวัฒนธรรมใน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านอาหาร ด้าน

ประเพณี และด้านพฤติกรรมทางศาสนา จากนั้น จึงสร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจบริบทชุมชน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความเหมาะสม พบว่า เครื่องมือดังกล่าว มีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะคณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ทำให้ได้องค์ประกอบของเครื่องมือที่เหมาะสม ส่งผลให้เครื่องมือมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ได้จริง เมื่อนำเครื่องมือไปใช้ได้ ข้อค้นพบ คือ ชุมชนรอบวัดศีลปะพม่า มี 9 ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นคนไทยและยังมีคนพม่าอาศัยอยู่บ้างแต่น้อยมาก ภาษาที่ใช้สื่อสารเป็นภาษาเหนือ ด้านอาหารนิยมรับประทานอาหารเหนือ โดยมีจุดเด่น คือ ใช้กระเทียมเป็นเครื่องปรุง ไม่ใส่กะทิ ด้านประเพณีส่วนใหญ่เป็นประเพณีของไทย แต่ยังคงมีประเพณีของพม่าที่หลงเหลืออยู่ คือ ตักบาตรเป็งปู้ด และประเพณีต่างข้าวหอมต้อ ซึ่งเป็นประเพณีของชาวพม่าที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แต่ในปัจจุบันได้มีการผสมผสานวัฒนธรรมของชาวไทยเข้าไปด้วย ซึ่งบ่งบอกถึงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันแต่อาศัยอยู่บนฐานของวัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ รินรดา พันธน้อย (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบุงกะเทวตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าชาวไทยเชื้อสายเวียดนามได้มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมให้เข้ากับสังคมไทย เช่น การพูดภาษาไทย การเรียนหนังสือไทย และในด้านศาสนา มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยผสมผสานวัฒนธรรมไทย ซึ่งบ่งบอกถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนาและมรดกทางวัฒนธรรม การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนาน ด้วยปัจจัยหลายๆ ด้านก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทำให้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมบนพื้นฐานความเป็นอยู่แบบสังคมพหุวัฒนธรรม และด้าน

พฤติกรรมทางศาสนา คนในชุมชนไปวัด เพราะต้องการไปร่วมกิจกรรมตามประเพณีทางศาสนา เพราะวัดถือเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมประเพณีในวันสำคัญต่างๆ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ สมหอม (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ประเพณีปล่องเป็งด้าจ๊ก (บุญส่งข้าวแช่) : ความหมาย บทบาท และปัจจัยการดำรงอยู่ในสังคม พบว่า ประเพณีบุญส่งข้าวแช่ มีความหมายทางวัฒนธรรมที่เกิดจากระบบความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์มอญบนความหมายของคนในชุมชน คือ “ประเพณีที่เต็มไปด้วยความเชื่อ” อันเป็นความเชื่อพื้นฐานของคนมอญ ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และการนับถือผีเป็นการให้ความหมายของประเพณี จากร่องรอยของตำนานต่างความเชื่อ ส่วนความเชื่อที่เกิดขึ้นนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่มาจากการกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ทั้งในครอบครัวและชุมชน โดยบ้านและวัดเป็นศูนย์กลางในประเพณี เพื่อรวมกลุ่มคนเข้าร่วมกิจกรรมในนาม “ประเพณีท้องถิ่น” ประเพณีจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ผู้อื่นรับรู้ว่าเป็นประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์มอญในสังคมไทย

ในระยะที่ 2 คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีเสวนาผล เพื่อเป็นการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอีกครั้ง หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาพัฒนาฐานข้อมูลในรูปแบบเว็บไซต์ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลประวัติของวัดศีลปะพม่า จำนวน 9 วัด และข้อมูลด้านอาหาร ประเพณี และพฤติกรรมทางศาสนาของชุมชนไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้สำหรับเผยแพร่แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ เนื่องจากเว็บไซต์เป็นช่องทางที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วเข้าถึงผู้ใช้ได้หลากหลายตามความต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมภูมาศ ธัญน้อม (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์และพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า โครงสร้างข้อมูลภายในเว็บไซต์ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับชาว

ประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมต่างๆ ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร สถาปัตยกรรมล้านนา อักษรล้านนา บทความ ผลงาน เผยแพร่ เว็บไซต์ ซึ่งฐานข้อมูลในรูปแบบเว็บไซต์ดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้สนใจทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อต่อยอดต่อไป

และระยะที่ 3 ชุดกิจกรรม เรื่อง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีประสิทธิภาพ 88.66/87.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และชุดกิจกรรมมีองค์ประกอบ คือ คำแนะนำสำหรับผู้ใช้งาน จุดประสงค์การเรียนรู้ บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรมเสริมความรู้ บัตรแบบทดสอบ บัตรแนวคำตอบ บัตรเฉลยแบบทดสอบ และแผ่น CD เสริมความรู้ ซึ่งชุดกิจกรรมนี้ถือเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลสู่ชุมชน รวมทั้งเยาวชนให้ได้ศึกษาเรียนรู้ ทั้งยังช่วยอนุรักษ์ สืบสานประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ให้คงอยู่ชั่วลูกหลาน เนื่องจากในชุดกิจกรรมมีเนื้อหาเกี่ยวกับวัดศิลปะพม่าทั้ง 9 วัด รวมทั้งข้อมูลต่างๆ ที่สำคัญของชุมชน อันได้แก่ อาหารในชุมชน ประเพณีที่สำคัญของชุมชน และพฤติกรรมทางศาสนาของคนในชุมชน รวมถึงแนวทางการสืบสานประเพณีให้คงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ สุพจน์ ดอกคำเจียก (2553) ศึกษา เรื่อง การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเทศบาลตำบลโพธิ์พระยา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า แนวทางในการส่งเสริม อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ลีเกพื้นบ้านในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์พระยา คือ ควรมีการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมลีเกพื้นบ้านอย่างกว้างขวาง รณรงค์ให้มีการถ่ายทอดลีเกพื้นบ้านให้กับคนรุ่นหลัง เพื่อไม่ให้หายไปจากท้องถิ่น สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมลีเกพื้นบ้าน

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

1. ชุมชนรอบวัดศิลปะพม่ามี 9 ชุมชน คือ ชุมชนศรีชุม ชุมชนบ้านป่าขาม 1 ชุมชนบ้านดงไชย ชุมชนบ้านป่าขาม 2 ชุมชนท่ามะโอ ชุมชนลำปางคูณ ชุมชนบ้านป่าขามหลายเหมือง ชุมชนบ้านหน้าค่าย และชุมชนหัวเวียง บริบทของชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนไทยและยังมีคนพม่าอาศัยอยู่บ้างแต่น้อยมาก ภาษาที่ใช้สื่อสารเป็นภาษาเหนือ

ความหลากหลายทางชีวภาพด้านอาหารของชุมชน คนในชุมชนนิยมรับประทานอาหารเหนือ เช่น แกงโสะ แกงฮังเล แกงแคหอย ใส่อั่ว แกงผักกาด น้ำพริกอ่อง น้ำพริกหนุ่ม โดยมีจุดเด่น คือ ใช้กระเทียมเป็นเครื่องปรุง ไม่ใส่กะทิ วัฒนธรรมการรับประทานอาหารพื้นบ้านของคนในชุมชนส่วนใหญ่ นิยมนั่งโต๊ะและปูเสื่อ และปัจจัยที่มีต่อการรับประทานอาหารพื้นบ้าน คือ ความชอบ ฤดูกาลผลิตของอาหาร เทศกาล ความเชื่อ และรายได้

ความหลากหลายทางชีวภาพด้านประเพณีของชุมชน ส่วนใหญ่เป็น ประเพณีของไทย แต่ยังคงมีประเพณีของพม่าที่หลงเหลือ คือ ตักบาตรเป็งปู้ด และประเพณีต่างข้าวหอมต้อ โดยที่ประเพณีตักบาตรเป็งปู้ดเป็นการทำบุญโดยนำข้าวสารอาหารแห้ง และเครื่องอุปโภคบริโภคถวายให้พระสงฆ์ ซึ่งเป็นวันที่ชุมชนเชื่อว่าพระอุปคุตเสด็จลงมาตอนเที่ยงคืนในวันเพ็ญ จึงมีการสวดปาฏิโมกข์ก่อนการตักบาตรเป็งปู้ด แต่ก่อนจะมีเจ้าอาวาสที่เป็นคนพม่า แต่ปัจจุบันเจ้าอาวาสเป็นคนไทย ชุมชนพม่ากลุ่มน้อยจึงมาร่วมกันบูรณะประเพณีตักบาตรเป็งปู้ดขึ้น และปฏิบัติต่อๆ กันมาจนถึงทุกวันนี้ ส่วนต่างข้าวหอมต้อเป็นประเพณีของชาวพม่าที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เป็นการทำบุญถวายข้าวมธุปายาส (ข้าวทิพย์) ซึ่งชาวบ้านจะจัดเตรียมข้าวปั้นขนมหวาน ดอกไม้ จัดถวายแก่พระพุทธรูปเจ้า นอกจากนั้นยังมีการถวายถ้วย จาน ช้อน แก้ว ให้วัด โดยใส่ข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียนในซองที่จะถวายด้วย

ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพด้านพฤติกรรมทางศาสนาของชุมชน คนในชุมชนไปวัดเพราะต้องการไปร่วมกิจกรรมตามประเพณีทางศาสนา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปวัดของคนในชุมชน ได้แก่ ประเพณี วัย ความศรัทธาในพระสงฆ์ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ส่วนแนวทางในการผลักดันให้คนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา คือ ชักจูงลูกหลานให้เข้าวัด จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและโรงเรียนต้องเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

2. ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า จัดทำในรูปแบบเว็บไซต์ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลประวัติ

ของวัดศิลปะพม่า จำนวน 9 วัด และข้อมูลด้านอาหาร ประเพณี และพฤติกรรมทางศาสนาของชุมชนไว้อย่างเป็นระบบ นำเสนอทั้งข้อมูล ภาพนิ่ง และวิดีโอ ซึ่งเว็บไซต์ดังกล่าว สามารถเข้าถึงได้จาก <http://www.dulpur.com/lpbats/>

3. ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพ 88.66/87.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีองค์ประกอบ คือ คำแนะนำสำหรับผู้ใช้อย่างชัดเจน จุดประสงค์การเรียนรู้ บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรมเสริมความรู้ บัตรแบบทดสอบ บัตรแนวคำตอบ บัตรเฉลยแบบทดสอบ และแผ่น CD เสริมความรู้ ทั้งนี้เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนรอบวัดศิลปะพม่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในด้านอื่นๆ และในพื้นที่อื่นๆ

2. ควรจัดทำฐานข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้โดยง่าย

3. ควรมีการศึกษาค้นคว้าหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมโดยการนำไปทดลองใช้ในชุมชน เพื่อจะรู้ว่าชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และมีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

จำนง อติวัฒนสิทธิ์, สุรพันธ์ เพชรภา, สุดา ภิรมย์แก้ว, เสาวคนธ์ สุดสวาท, ประไพ วิริยะสมบูรณ์, และเจลิยา ฤกษ์จุฬิมล. (2547). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์. (2554). วัดที่มีศิลปะแบบพม่าในจังหวัดลำปางกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่*, 3(5), 23-35.

ชมภูมาศ ธัญน้อม. (2553). *การวิเคราะห์และพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษา สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย*

เชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้รับการตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พัชรินทร์ สมหอม. (2554). *ประเพณีปลอญเป็งด้าจก (บุญสงข้าวแช่) : ความหมาย บทบาท และปัจจัยการดำรงอยู่ในสังคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้รับการตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รินรดา พันธุ์น้อย. (2552). *การดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบุงกะแหว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้รับการตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2556). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. ค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2556, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki>

วิสุทธิ ไบไม้ และรังสิมา ตันตเสนา. (2005). *รายงานประจำปีโครงการ BRT 2548*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.

สวัสดิ์ ตันตระรัตน์. (2553). *รายงานประจำปีโครงการ BRT 2553*. กรุงเทพฯ: หนึ่งแก้วสองแก้ว.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2549). *เรียนรู้ทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุพจน์ ดอกคำเจียก. (2553). *การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเทศบาลตำบลโพธิ์พระยา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี*. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้รับการตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อิสริย์ อชพงศ์สิน. (2548). *บทบาทนิตยสารศิลปวัฒนธรรมในการสื่อสารด้านศิลปวัฒนธรรมไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้รับการตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.